
Úvod

V červnu roku 1960 jsem ukončil studia na hornicko-geologické fakultě Vysoké školy báňské v Ostravě a vzápětí nastoupil – na umístěnku, jak bylo tehdy pravidlem – do československého závodu národního podniku Geologický průzkum Praha. Podnik od té doby několikrát změnil svůj název i statut, ale já i tak u něj pracoval na několika různých pracovištích nepřetržitě až do roku 1994. Tehdy se z něho vyčlenilo družstvo Geomin Jihlava, v němž jsem působil až do odchodu do důchodu v roce 1997.

Od samého nástupu do zaměstnání jsem se věnoval prakticky jen vyhledávání a průzkumu ložisek stavebního a dekoračního kamene. Při tom jsem přišel do styku s desítkami lidí, zaměstnaných v oboru dobývání kamene a jeho opracovávání v Československé a posléze České republice, a získal od nich řadu zajímavých poznatků. Ty jsem si doplňoval studiem literatury a později také archivních dokumentů. A tato moje činnost se postupně stala i mým hlavním mimoprofesionálním koníčkem. Začal jsem se zajímat o historii našeho, zejména pražského, lomařství a kamenictví a postupně i o využití kamene v architektuře, sochařství a v památkách.

Koncem sedmdesátých let jsem začal svoje poznatky publikovat v časopisu Geologický průzkum a pak v řadě nejrůznějších jiných periodik. Velkým přínosem pro moji takto zaměřenou publicistickou činnost byl rok 1994, kdy byl založen nový časopis s názvem Kámen, stejným jako tomu bylo u jeho předchůdce za první republiky. Ačkoliv časopis vycházel jen třikrát do roka, tak od jeho založení do zániku v roce 2014 jsem do něho napsal asi 80 článků, z nichž většinu cituji ve výběru své odborné bibliografie na konci této publikace. Bohužel časopis nebyl příliš rozšířen a znám a tak se všechny mé články do všeobecného povědomí nedostaly. Proto jsem se rozhodl pětadvacet z nich, týkajících se pražského lomařství, kamenictví a sochařství, soustředit do této publikace, rozdělené do tří částí.

První se týká minulosti pražských kamenolomů a podmínek pro ty, kteří v nich pracovali, tedy skalníků neboli lomařů.

Druhou část tvoří šest článků věnovaných pražskému kamenickému cechu a jeho nejvýznamnějším představitelům.

Konečně závěrečná a nejrozsáhlejší třetí část obsahuje třináct medailonů našich sochařů, působících v Praze, kteří svoje díla reprodukovali nebo nechali reprodukovat v přírodním kameni.

Články jsou v jednotlivých částech řazeny chronologicky, tak jak postupně v časopisu Kámen vycházely. Jejich texty jsou původní, i když s aktuálními

úpravami anebo dodatky. Část grafických ilustrací je také původních, fotografie ale až na výjimky nové a z území současné Prahy.

Publikace není monografií, ale jen jakousi mozaikou jednotlivých dílčích témat, která mají společného jmenovatele – historii pražského lomařství, kamenictví a sochařství. I v této podobě tak přispívá k poznání minulosti těchto pro Prahu dříve důležitých řemeslných a uměleckých odvětví, ale postupně opomíjených a nyní zvolna zanikajících.

Autor

1] Pražští skalníci a lomy

1.1. Řád skály petřínské z konce 16. století

(*Kámen*, 9, 2003, č. 1, s. 73–75)

Mezi pražskými kamenolomy byly nejstarší a nejvýznamnější opukové lomy na Petříně. Po většinu své existence patřily nedalekému premonstrátskému klášteru na Strahově (dříve též hora Syon) a byly proto známé jako lomy strahovské. V archivu tohoto kláštera v Národním archivu v Praze se zachoval vzácný a donedávna neznámý dokument z konce 16. století (kniha č. 4204), upravující vztahy mezi tehdejším majitelem lomů a jejich nájemci-skalníky.

Je to především *Řád a nařízení o skále petřínské*, vydaný tehdejším opatem, převorem a konventem strahovského kláštera v roce 1587. Vyjmenovává čtyři zvolené starší skalníky a v devíti bodech jim a jejich druhům, tovaryšům a nádeníkům ukládá povinnosti při těžbě, zpracování a prodeji kamene i při jejich ostatní činnosti v klášterních lomech.

Tento více než čtyři sta let starý a svým způsobem ojedinělý dokument nebyl dosud publikován. Snad proto nebude na škodu pro poznání pracovních poměrů předchůdců dnešních lomařů ocitovat jeho přepis, pořízený prostřednictvím Národního archivu.

Léta Páně tisícího pětistého osmdesátého sedmého, v pondělí po Nebevzetí Blahoslavené Panny Marie, co se dotějče skalníkův skály petřínské, stalo se nařízení a regiment, od důstojného a velebného kněze Jana Lohela, pana opata, kněze Jana Wojtta převora, i všeho konventu kláštera strahovského, jinak hory Syon. Jak se starší skalníci, i jiní a čeládka jich, v takovém díle kamene lámání a verštatich, v kterýchž jsou a dělají, chovati mají a povinni jsou.

Léta a dne svrchu psaného jsou tyto osoby za starší skalníky voleni a nařizeni, Jan přimin (příjmením, pozn. autora) Balyk, Václav přimin Haldecký, Jiřík přimin Arlath, Jan přimin Grauz.

Item Předně svrchu poznamenani starší mají do všech verštatův bedlivě dohlídati, aby všickni skalníci a tovaryši jich, verštatův svých nezapieniovaly a je vyrovnávaly. Tak aby skála ta k zanečištění nepřišla a formané neb lidé jezdic pro kámen stženi nebyly a k dědinám vornejm tak aby se zase síti mohlo, ty místa přijíti mohly.

